

KULTŪROS LIETUS „NERINGOJE”

LIUDA ŽIAUGRIENĖ

Tarp Vermonto žaliųjų kalnų

Jau 17-tą vasarą, nuo 2005-ųjų, paskutinę rugpjūčio savaitę „Neringos” stovykloje Vermonte vyksta unikalus renginys suaugusiems. Iki 2017 metų „Meno8Dienos” savaitės pagrindine įkvėpėja ir organizatore buvo grafikė Danguolė Kuolienė, tačiau ir persikėlus jai su šeima nuolatiniam gyvenimui į Californiją, jos įžiebta liepsna neužgeso. Nuo 2018 m. kūrybos ugnis naujai įsižiebė „Kultūros dieneose”, kurios paprastai vyksta penkias dienas, nuo trečiadienio iki sekmadienio, ir kurios net nenutrūko per 2020 m. pandemiją, kai tris vakarus stovyklautojai klausėsi kultūrinių paskaitų ir bendravo per Zoom. Dr. Aldona Lingertaitienė su neišsenkama energija, profesinių žinių bei organizacinio darbo patirtimi perėmė lietuvių kultūros paveldu paremtos „Kultūros dienų” programos sudarymą. Ne vienerius metus jai padeda „Neringos” vasaros stovyklų vedėja Dana Vainauskienė ir Bostono Lietuvių Bendruomenės pirmininkė Estera Sunelaitė. Šios moterys – ne tik geros vadovės, bet ir puikios šeimininkės. Jos kasdien paruošdavo sveiką maistą, išradingus užkandžius, iškepėdavo pyragų, su stovyklautojais pagal seną receptą iš Vermonto obuolių gamino gardžią obuolienę ir net surengė cepelinų virimo pamoką!

Man teko dalyvauti įvairiose kūrybinėse stovyklose, ir kiekviena jų atmintyje užima išskirtinę vietą. Ypatingai džiaugiuosi paskutiniosios vasaros išpūdziais, naujomis pažintimis ir žiniomis, savęs išmėginimais bei bendravimu. Tai kuo gi išsiskyrė šioji, 2021 metų „Kultūros dienų” stovykla?

Stovyklos administracijai buvo nemažai galvosūkių organizuojant šią stovyklą, nes dar nebuvo patirties vesti praktinius užsiėmimus patalpose, laikantis fizinio atstumo ir kitokių reikalavimų. Į „Kultūros dienas” užsiregistravo apie 30 dalyvių – iš Bostono, New Yorko, Čikagos, taip pat Virginia ir Connecticut valstijų. Smagu pastebėti, kad stovyklautojų amžius vis jaunėja, kad prie senbuvų prisijungia nauji dalyviai, kurie noriai dalyvauja visose programose, dalijasi savo nuomone, asmenine patirtimi ir yra žavūs savo atvirumu ir meile lietuviybei. Viskas vyko puikiai ir sklandžiai: apgaubti organizatorių rūpesčiu ir gražios aplinkos, stovyklautojai vos spėjo bėgti nuo vieno užsiėmimo į kitą – tokia įvairi ir gausi buvo šios stovyklos programa.

Nuo ryto aušros iki vakaro žaros...

„Kultūros dienų” dienotvarkė buvo suskirstyta į rytinius ir popietinius užsiėmimus, priešvakarines paskaitas bei vakaro programą – įvairius meno, poezijos ar filmų pristatymus, bendravimą ir diskusijas.

Rytiais po pusryčių vykdavo trys praktiniai užsiėmimai: rašymo, dramos improvizacijos ir chori-

„Kultūros Dienų” 21 dalyviai.

Danos Vainauskienės nuotr.

Juozas Kazlas ir Rasa Allan Kazlas pristato spektaklį „Ireža gintare”.

nio dainavimo. Šie būreliai tęsėsi per visą stovyklavimą. Dr. Marytė Stankus-Saulaitis tradiciškai vedė kūrybinio rašymo pratybas, šį kartą per Zoom, tačiau į paskutinį susitikimą ji nutarė atvykti ir susitikti su visais gyvai. Njujorkietės Rasa Kazlas, dr. Dalia Sakaitė vedė atitinkamai dramos improvizacijos ir chori- nio dainavimo būrelius. Buvo gana nelengva persijungti ir kartu su partneriu įsijausti į Rasos apibrėžtą improvizacinę būseną. O jaunystėje pamėgtų dainų dainavimas, Daliai akompanuojant akordeonu, sukėlė daug prisiminimų ir leido maloniai atsipalaiduoti.

Popiet vyko vaizduojamo meno ir rankdarbių kūrybiniai užsiėmimai, kuriuos vedė trys menininkai – Gema Phillips (monotipinė grafika), Bruce Nickerson (akvarelė) ir Danute Mileikienė (vėlimo menas). Tapytoja G. Phillips ne tik įvedė mus į monotipijos labirintus, kai ant specialaus medvilninio popieriaus išgaunami subtiliausi piešinio brūkšneliai ir pustonai, bet ir paskatino sukurti savitą gamtos vaizdo kūrinėlį. O Gemos kūrybos vakaras leido susipažinti su pačios Bostone gyvenančios dailininkės

Po melodramų pristatymo: pianistė Dalia Sakas ir skaitovas Arūnas Čiuberkis.

kūrybiniais ieškojimais, atradimais ir pasaulėžiūra. Bruce su didžiule kantrybe ir atsidavimu aiškino, kaip lieti ant popieriaus klastingą vandens dažų ir spalvų mišinį, kad išgautum žydrųjų gėlių natūrmortą.

Danutė Mileikienė, kurią mes žinome kaip dainininkę, solistę, mokė iš minkštos spalvingos vilnos vėlimo būdu kurti nedidelius papuošalus, madingai papuošiančius moterų drabužius. Ji taip pat pristatė naują projektą „Lino kelias – lino žiedo sagės”. Danutė parodė mums lino apdirbimo įrankius: verpstes, ratelius, stakles – naudojamus lino „kančios” ciklui nuo linų sėjimo, derliaus nuėmimo, apdirbimo iki siūlų paruošimo verpimui bei audimui. Ji pati auginą lino ir „eina visą lino kelią” savo kieme netoli Bostono.

Ypač išpūdingai šioje stovykloje pasireiškė šaunus niujorkiečių šešetukas: Rasa ir Juozas Kazlai, Dalia Sakaitė, Arūnas Čiuberkis, Algis Kaupas ir Gintarė Bukauskienė. Režisierė ir aktorė Rasa Allan Kazlas vedė trijų dienų dramos improvizacijos būrelį, atliko dviejų vakarų meninę programą, o jos vyras politologas dr. Juozas Kazlas skaitė paskaitą „Taikos palaikymas: patirtys ir išvalgos”, kurioje supažindino su darbo patirtimi Jungtinėse Tautose bei Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijoje (ESBO). Daugelį metų J. Kazlas buvo ESBO atstovas Bosnijoje ir Ukrainoje.

Algis Kaupas, dirbantis kine ir televizijoje, pasakojo savo tėvo, žinomo psichiatro ir rašytojo dr. Juliaus Kaupo pasakos „Daktaras Krypštukas pragare” atsiradimo ir išleidimo Tiubingene 1948 m. istoriją. Jis sakė, kad Lietuvoje galvojama apie naują šios knygos leidimą. Estera Sunelaitė ir Janė Venckutė Žirlienė, įkvėptos pasakų dvasios, atliko ištrauką iš „Krypštuko” – apie Sniego senį, kuris prie Kauno rotušės įsi- mylėjo alyvų krūmą. Ši liūdna meilės istorija pasakoja apie tai, kaip artėjant pavasariui, Sniego senis atsisakė vykti į Šiaurę, nes būtina norėjo išvysti, kaip žydi jo mylimoji... Ir, žinoma, dėl meilės paaukojo savo gyvybę – ištirpo nuo saulės spindulių.

Kūrybinio rašymo būrelį veda Marytė Stankus-Saulaitis.

Algio Kaupo nuotraukos

Nukelta į 11 psl.

Ryto pasikalbėjimą veda programos koordinatore dr. Aldona Lingertat (v.), kairėje – Rima Girmius, dešinėje – Norbertas Lingertat. Algio Kaupo nuotr.

Šeštadienio poezijos vakarui pasibaigus (iš k.): Birutė Vaičiūrgis-Šležas, Norbertas Lingertat ir Rasa Allan Kazlas.

KULTŪROS LIETUS „NERINGOJE“

Atkelta iš 7 psl.

Muzikologė pianistė dr. Dalia Sakaitė įvedė klausytojus į pilną žavesio muzikinės melodramos pasaulį, tapusį jos daktarinės disertacijos tema. Šis žanras, išsivystęs XIX a. iš klasikinės operos rečitatyvų, buvo itin populiarus Europoje iki Antrojo pasaulinio karo. Jį atlikdavo ne tik teatrų scenose Vokietijoje, Prancūzijoje, Anglijoje, bet ir daugelio privačių namų saluose. Tai – trumpai išdėstytos meilės ar kitos gyvenimiškos istorijos, pakeičiančios nuotaiką ir atskleidžiančios atlikėjų virtuoziskumą: komišką ar tragišką siužetą papasakoti balso ir muzikinio instrumento pagalba. D. Sakaitė, akompanuodama Arūnui Čiuberkiui, atgaivino porą tokių kvapą gniaužiančių melodramų.

A. Čiuberkis, patyręs „Neringos“ alumna, ši kartą mus nustebino savo paties sukurtu ir suvaidintu „Pasaulio mažiausio teatro“ vaidinimu „Šokių šventė Philadelphijoje“. Dirbdamas kalbos terapijos srityje su mažais vaikais, Arūnas išradingai savo patirtį pritaikė teatre, kurdamas vaidybines scenas. Jis pats įgarsino mechanškai prisukamus žaisliukus, kurie – viso spektaklio personažai – tilpo ant rašomojo stalo. Vaidinimas žiūrovams sukėlė daug linksmo juoko, nes iš sąmojingai sugalvotų žaislų vardų galima buvo atpažinti stovyklautojus!

Tradiciniam lietuviško kino vakarui Gintarė Bukauskienė paprastai atranka naują meninį filmą ir praveda diskusijas. Penktadienio vakare žiūrėjome rež. Linos Lužytės 2020 m. filmą „Pilis“, iššaukusį daug klausimų ir

pasisakymų. Filmo turinys duria tiesiai į lietuvių tautos skaudulį – paliesta aktuali ekonominės emigracijos tema, svajonių siekimas ir kartų skirtumai. Žiūrovų nuomonės išsiskyrė aptariant filmo turinį, pagrindinius herojus, operatoriaus darbą, vaidybą ir režisūrą. Diskutuojantys neretai prisiminė savo ar tėvų bei senelių išgyvenimus emigracijoje.

Stovykloje lijo... poezija ir muzika

„Neringos“ suaugusiųjų stovyklos neapsieidavo be užbaigiamojo teatralizuoto pastatymo. Šioje stovykloje praplūpo poezijos ir muzikos liūtis.

Jau pirmą vakarą buvo pristatytas Rasos Kazlas Lietuvoje pastatytas ir nufilmuotas poetinis spektaklis „Išrėžta gintare“ (prod. J. Kazlas). Lietuvoje šį spektaklį žiūrovai išvydo 2018 m. gegužės mėn. Kauno nacionalinio ir Vilniaus universiteto teatrų scenose, pažymint 100-ąsias Lietuvos valstybės atkūrimo metines. Praėjus 29 metams po *Off-Broadway* pastatyto spektaklio, Rasa padovanojo Lietuvai kitą kūrinį, kurį padėjo įgyvendinti tam tikslui atrinktos šešios jaunos talentingos Lietuvos aktorės. Ir anuomet, ir naujame pastatyme skambėjo C. Miloszo, J. Meko, K. Binkio, K. Bradūno, J. Juškaičio, H. Radausko, J. Degutytės, J. Vaičiūnaitės, J. Brodskio, M. Martinaičio, J. Marcinkevičiaus, D. Sadūnaitės-Sealey, O. Baliukonės, H. Naggio, M. Stankus-Saulaitės, Liūnės Suteimos, T. Venclovos ir kitų poetų eilės. Keturiuose spektaklio dalyse aktorės keliauja gamtos ir miestų išpūdžių

Akvarelės pamoka su Bruce Nickerson.

vaizdais, paliečia draugystę, intymumą, viesulu praūžiant karo ir tremties siaubui (kurie vyksta vienas po kito arba kartu). „Išrėžta gintare“ – tarsi amžiams gintare sustingęs vabalėlis, sustingę garsai ir vaizdai, visuma to, kas simbolizuoja nuostabų, stebuklingą, tačiau labai sužalotą kraštą, – taip svarbiausią savo spektaklio mintį išreiškė režisierė Rasa Kazlas. Toji nuotaika pagavo ir stovyklautojus, ilgai tą vakarą nepaleido visų išgirsti žodžiai bei įvaizdžiai.

Poezija ir muzika „lijo“ per anksčiau aprašytas D. Sakaitės akompanuojamas ir A. Čiuberkiui skaitomas „Melodramas“.

Giliai sujaudino ir paskutinis, šeštadienio, teatralizuotas poezijos ir muzikos vakaras.

Pirmoje vakaro dalyje R. Kazlas suvaidino Maironio dramatinę baladę „Čičinskas“, išvaizduojamu lieptu meistriškai nukeldama žiūrovus į nerimo ir klastos žabangose nugrimzdusį XVII a. Lietuvos bajorų dvarą.

Antroji vakaro dalis buvo skirta

vieno jauniausių lietuvių literatūros klasiko Vytauto Mačernio 100-osioms gimimo metinėms paminėti. Pasikeitus mizanscenai, prie dviejų apšviestų pakylų V. Mačernio „Vizijas“ skaitė bostoniečiams gerai pažįstami Birutė Vaičiūrgytė-Šleženė ir Norbertas Lingertaitis. Jų skaitoma poezija persipynė su M. K. Čiurlionio preliudo intarpais, kuriuos jautriai perteikė pianistė D. Sakaitė. „Vizijos“ – tai skausmingas išėjimo iš namų kūrinys, išėjimo, kuris neatskiriamas nuo sugrįžimo. Keliomis savaitėmis anksčiau Birutės Šleženės ir Norberto Lingertaitio atliekama V. Mačernio „Vizijų“ premjera įvyko Atėtininkų sendraugių suvažiavime Kennebunkporte (Maine).

Toks pilnatvikas ir nuostabių talentų pilnas vakaras sulaukė labai gerų atsiliepimų. Stovyklos dalyviai jautėsi nepaprastai apdovanoti šia ir visa stovyklos programa.

P.S. Gal ir nebūtų tos dienos bei vakarai tokie palaiminti įkvėpimo, jaukumo ir kūrybinės dvasios be sielovados rūpintojų:

ses. Ignės Marijošiūtės išvalgų ir jos istorinės paskaitos apie Palaimintą Jurgį Matulaitį, pasišventusį laisvės kovotoją, 1918 m. įkūrusį Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo vardo kongregaciją, gyvujančią iki šių dienų. Būtent šios kongregacijos vienuolės prieš daugiau kaip 50 metų įkūrė ir daug metų rūpinosi „Neringos“ stovykla;

dr. Aldonos Lingertaitienės, kuri kas vakarą pakviesdavo mus į jaukią „Neringos“ koplyčią pusvalandiniam susikaupimui. Po trumpos maldos dėkojome Viešpačiui už puikiai praleistą dieną ir visiems prašėme sveikatos. Toji palaima apvainikavo stovykloje patirtas akimirkas ir suteikė noro vėl čionai sugrįžti.

Žinoma, norisi padėkoti ir visiems šios stovyklos dalyviams, iš arčiau ar toliau suvažiavusiems, atsivėrusiems pažinimui, dalijimuisi ir naujoms draugystėms. Iki kitų metų!

Cepelinų gaminimo pamokoje (iš k.): Jack MCGowan, Estera Sunelaitė, Joseph Žirlis.

Danos Vainauskienės nuotraukos